

MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 16. Jüniusban 1787.

Az el-kezdett munkának Folytatása.

Melnye-meg akar-ki, ha nem szebbek-é ezek, mint a' következendők; a' mellyekben már nints-meg az a' jegyzés.

Duhos párt-ütések mindjárt szent ügy léfzen;

Ha bűnös tzeljokban a' Király részt vészen;

Szent a' Király; mondják; akarmint választják;

Akarki; csak legyen; tovább nem halasztják.

Az olyan vigyázással írt versekben már nem olyan könnyű a' következést által látni. Szabad legyen edgy versemet elő hoznom; mellyet edgy Uri Atyának vizsgálására; kedves Kis-Azsfzonyának halála után irtam: (mellyben a' második Strófa ugyan nem ilyen különös; de példa még-is arra; hogy a' Kádentziából nem könnyű által látni a' következést.)

Fá-é még? jó Atya! és még-is kísért-e?

A' feb; melly a' minap keservefen sérte;

Mikor az ég; olyan vagyondat kérte

'S vette-sel; hogy élted adtad volna érte.

Vagy tán vétkezem-is ezzel a' kérdéssel;

Mintha olyan könnyű volna a' nyögéssel

Fel-hagyni; a' kinek inkább szived' kéffel

Halogatnak volna; mint e' temetéssel. — —

(Az édes Anya sír és magában tünődik.)

Mert *Agnes* butsúzik, *Lutzina* hívhatja,
Antalt Fébus kéri ama *Műsák* Attya;
 Már úgy mond, kezemet maga tsókolgatja
Eszterem, bús Anyya' szerelmes magzatja.

Tsókold hát — tsókólná — de, szörnyű fájdalom!

El-tűnt, az én kedves testben járt Angyalom.

Eszterem! háromszor harmadik sír halom!

Hát így vál-é búra ez a' bizodalom?

Vagy ha már kezeim e' kis Angyalkának

Kedves tsókjaitól éppen meg-válának,

Vajha a' tsoportos himlők helyt adnának

Ortzáján síralmas szüléje' tsókjának.

Jaj! de im gyönyörű Ortzája 's szép teste,

A' mellynél már szebbet *Apelles* sem feste,

Rakva van fekéllyel; — ah! be ki-kerefte

Gyázom tellyefségét ez a' gyázos este.

— — — — —
 Nem azt nézi a' bölt, mit szened? 's szenedett?

Hanem, hogy még a' fors mi reményt engedett?

Ha a' bal szerentse rontja mindenedet,

Örülj; hogy magadat meg-tartott Tégedet.

Három vólt, edgy meg-holt? — kettő meg-ma-
 radott,

'S miért nem adhatnál hárombúl harmadot? —

Úgy de már kilentzet Isten ki-ragadott? —

Tizenedgyet olyan fel tétellel adott. 's a' t.

Tavalyi levelemben azt-is erősségül hoztam fel,
 hogy a' *Kádentzia* fokszor olyan gondolatokra ád al-
 kalmatofságot, a' mellyek különben eszében sem
 forganának az embernek — erre-is edgy vagy két
 példát. Edgy természetel született vers-író van
Veszprém Vármegyében Szent-Király Szabadján; a'
 ki Oskolában soha sem tanúlt, már, fel-ferdült ko-
 rában

rában a' hová mutogatatta-meg magának a' betűket, (a' honnan példa beszédbe jött, hogy *el-olvadt, mint a' Szenté betűje*) azután Juhász botra metélte fel rendel a' betűket, 's úgy tanúlgatott — végre nagy vers íróvá lett: annak *Szente Ferentz* lévén a' neve; a' *Szente* végezet kedvéért így kezdettem hozzá írt versemet:

Szent-Király-Szabadján derék ember Szente,
Mert ezt Poétának Fébus fel-nem kente;
Még-is néki számos titkot meg-jelente

A' betűs pásztor-bot, 's szörös Juhász mente.

A' Kádentzia kénfzerített a' Magyar Hunyadiban-is arra, a' mit Julián Kárdinál, magát a' Törökkel kötött frigy eránt mentegetővén, a' hit szegés alkalmazásával mondott:

Féltem: hogy ha ellent mondok vagy butszúrok,
Azt mondják: vért szöpom, 's kerefztyén bört
nyúrok,

Jobb hát ha magam-is ilyen nótát húzok:

Hogy jobb ma edgy veréb, mint hólnap edgy
túrok.

Edgy vád van még a' XXIX-dik Músában, melly alól szükséges ki-mentenem a' végezetes verseket, hogy tudni-illik azokban a' rövid fontos mondások *el-vejtik vers-vóltokat*. Erre azt jegyzem-meg; hogy azok a' tizenkét hangzatú forok; mellyek mind a' négy, mind a' két forú Strófákban íratni szoktak, igazság szerént kötött versek vólnának; ha nem hibázok *Asklepiádeusok*, *) a' millyeneket *Horátius*-is ízeretett írogatni: „*Sunt quos curriculo pulverem Olym-*

*) A' kik a' tizenkét hangzatot a' közepén meg-szakasztani nem tartják szükségesnek; azok másként tartják-

Olympicum“ s a’ t. mellyeknek példájául ide írom ezen verseket, mellyekben *Ajax* hozatik-bé, mikor *Ulisszestől* az *Akhilles’* fegyverén való vetélkedésben, meg-győzöttetett.

’S *Ajax*nak nem elég edgszeri szégyene?
 Hogy tsáf ’s gyenge peres társ perel ellene.
 Ei-vesztette perét? hát ugyan ellyen é
 Még? kit szégyene-is halni segítene.

Nem — meg-van meg-avúlt hajdani fegyverem,
 Mellyért nem vala még senkivel-is perem.
 Ezt hát e’ szomorú szívbe belé verem,
 ’S a’ bajnok koszorút én magam el-nyerem,
Ajax volt edgyedül a’ Görögök között. —

Ezt tovább nem írom, hanem nagyra betsülöm, ha valaki a’ *História* szerént folyó következt a’ *Ká-dentziából által látván* ki-pótollja a’ verset, és el-találja: hogy ide mi következik.

A’ *Músa* fel-rétele szerént tehát itt-is lehetne fontos mondást hat hangzatban-is írni, és még rövidebben mint ez: „*A’ tudomány fok időbe nem áll,*“ és még-is vers lenne: de mivel ezt a’ mértékre való vityázást, már mi Magyarok az ilyen versekben el-hagytuk, fokban pedig nem-is tudtuk, nem elég mentség tehát a’ mit meg-jegyeztem. — Ezt is hozzá téfzem tehát: hogy lehet edgy *Strofában* három négy fontos mondást őszve tenni, és akkor olyan lesz, mint ha edgy kötött versben edgy fontos mondás vagyon: *Seneka’* irásiból a’ jutalomról fordítottam ezt:

Nem fordul a’ kerék ha fajnálod kenni,
 Meg restül a’ jó ló ha nem adnak enni,
 A’ jót jutalommal szokták jobbá tenni,
 A’ nélkül a’ friss íz tompa szokott lenni,

Ugyan ezen állításom kedvéért, és edgyszersemind
 annak

annak meg-mutatására, hogy nem vagyok olyan bo-
londja a' négy forú *Strojának*, hogy a' több nemeit
a' versnek meg-utállyam: ide írok edgynehány *Disti-*
kont arról, hogy nem minden úgy van a' mint mu-
tatja magát:

Más szépnek lenni, más szép színt képire kern',
Sokszor az ördög agyon Angyali lárvá vagy on.

Más az ezüst füstös fa nyelvű kő, más az ezüstös,
Mint festik, rutat 's szépet akármi mutat.

Más lenni jónak, más tétreni jóra valónak,

Sok bor jó, de mefzes, 's néha bolond az efzes,

Más nem vétkezni, más bűnét tudni fedezni, 's a' t.
De hogy a' négy forú versek körül dolgomat, 's
mentségemet el-végezzem; nem tudom azért-é? hogy
bagoly-is azt gondollya, hogy sólyom a' fia, de
úgy tapasztalom, hogy valamennyi tzeljät találhat-
tam a' vers írásnak, már mindenre próbáltam alkal-
maztatni a' négy forú verset, és mindenre reá il-
lett: próbáltam *vlg és szomorú játékokat, dtséret-*
tet, átkot, gyalázatot, és mindent a' mit csak a'
régí Poéták után majmolhattam; *Beroaldus Diráit*
követni próbáltam; és az átkot edgy balog farkú
vén menyetskére alkalmaztatván, (ha meg nem sér-
tem az érdeemes olvasók füleiket) a' többek közt
ezt találtam írni.

Járjon még *Vénus*-is kedvednek ellene,

Ki szentelt *Vitéznek* már régen fel-kene.

Barníttson a' *Plútó'* pokolbéli szene,

Görts, fekélly, kelevény, kosz, tályog, rü,
fene.

Még az esztendő't jegyző versek-is könnyebben es-
nek ilyen Magyar, mint akármi némű Deák ver-
sekben: néhai Németi Pál jó Barátomnak edgy De-
ák versét így fordítottam:

Tábo

Tábori köntösIt PaLLás Le Vetette,
 KI nyILt ajtaját-Is lánVs bé-tétette
 A' Tsáfzart FrIDriknek barátjÁVá tette;
 És Igy a' hároM fast öszVe békéLtette.

De talám már mélyen-is bele ereszkedtem a' négy forú végeztes versek' mentegetésébe, tzelom ellen: (de kötelelségemből) utóljára hát ezt teszem - fel, hogy a' négy forú vers mind a' kötöttnél, mind a' két forúnál jobb: hogy jobb a' végeztes vers a' kötöttnél a' Magyarinak, edgy okát mondom: fok számtalan Magyar szók vagynak a' mellyeket a' kötött versekbe bele nem lehet íktatni: találhatni vers nemét, vagy lehet keresni újjat a' mellybe bele teheti az ember, de edgy-edgy vers nemében nem lehet minden szót. Söt a' mint mondám, igen fok szót nem lehet. Példának okáért: sem hat, sem öt lábú versekbe nem tehetjük ezeket: mostanában, gyorsaságot, Fejedelemség, 's több ilyeneket, a' kötetlen négy forú versekbe pedig akarmi féle szót bele lehet tenni, ha tsak nem több hat ütésünél, Szilabájúnál, a' melly valóban igen ritka; a' két forú verseknél pedig a' négy forú, a' mint emlitém, annyival tökéletesebb, hogy azoknak kádentziáiban több féleképpen lehet változtatni a' beszédnek részét; mert azt itt négyszer-is, de a' két forúban tsak kétszer változtathatjuk, és így igaz marad, hogy nyelvünk tökéletesebbének fokkal nagyobb jele a' négy, mint a' két forú. — Több okaimat, valamint a' Poésis természetének mélyebben fejtegetését, továbbra hagyom, és azt most edgyfzersmind meg-vallom, hogy ebben a' dologban a' fent- említett XXIX-dik Músa tudományaiából fok világosítást kaptam; de még azokhoz többet kell várnom, hogy bátrabban tapogathassak: most hát tsak edgy-

ne

nehány példákat hozok az olyan új és szabadon változtatható formájú Magyar versekre, mellyekben az ének-hangok' lassú vagy szapora volta szerént változtatnak a' hang' ütések' mértékei, és edgyszersmind az egyenlő végezet-is meg-vagyon.

Már ezekben van edgy különös valami, melly a' verseknek értelmét, úgy tettzik, nehezíti; de tsak ugyan tagadhatatlanul szépíti-is, és ez a' helyett vagyon a' mit a' régi Poéták a' szóknak szabados szélllyel szórásában gyakorlottak; de méltó okon; mert az ilyen versek ének-nótára lévén alkalmaztatva, jobban rá ér a' halgató az éneklés ideje alatt a' nehezebb értelmű ki-mondásfokat meg-érteni, mint a' szabad folyó beszédben. — Annyival szebb pedig az ilyen énekes vers, mennél rövidebb sorok vagynak benne, és mennél kevesebb szilabájú sorokban vagyon a' Káentzia; de annál nehezebb-is; ilyen szép már az a' régi Mars-nóta, akarki írta: *Arván sírván szívemet kedvemet vesztem epefztem vígságimat. Senki nints ki helyettem mellettem szánná vagy bánna aggságimat 's a' t.* — Annyi féle továbbá az ilyen énekes vers, valamennyi féle az ének: van lassú, van ugrós, van Német, Olasz, Anglus, Magyar, van Verbunkos-is: hogy a' szomszéd nemzetek a' tizenkét hangütésű verseket szerették; és gyakorlották, én annak-is az éneklést tartom okának; van edgy régi Menuet, ugyan annyi hangból álló — de a' német énekeknek külömb-kü külömb nemeire-is szépen írattathatnak a' Magyar versek, bizonyos meg-kulömböztetéssel, mellyeknek természetekről szélesfen szólani most ki-nem terjeszkedem, hanem tsak az ígéret szerént edgynehány példákat hozok.

A' lassú hangzatú versekben a' szókat úgy szükség alkalmaztatni, hogy többnyire hosszú szilabák
legye-

legyenek benne, és ha rövidek esnek, vagy edgy
 hosszú helyett kettő tétellék rövid (mint mindjárt
 a' Lengyel nóta példájában lehet látni) vagy az a'
 rövid olyan légyen, a' mellyet nagy ki-tettzés nél-
 kül hosszafan leheffen mondani: a' tsak most em-
 lített régi lassú *Menuetre* írtam edgy jó *Múfikus-*
 nak ilyen halotti bútsúzó, mellyben a' hangok
 hosszak-is, lágyak-is.

Valé szép kedves nép már én el-büjdosom,
 Mert mutat nagy utat, halál, a' gyilkosom:
 Bál helyett vak helyet készített, koporsót
 Melly keserveken ver 's melly siralmas marfot.
 A' ki kedvellette kedves énekemet,
 Mondjon most helyette tsak edgy requiemet.

Az Amornak tábor helyén már nem Vitéz
 A' mint vólt, ez meg-hólt 's meg-merevedett kéz.
 Mellette fektette lószörös kéz-ívét.
 Sirjában hijában vizsgállyátok mivét;
 'S kinek halottakat-is ébreszt nótája
 Nem használ a' halál ellen muzikája.

Ki hozta Orfeus Euridicijének
 Lelkit, szép hangjával a' hegedűjének;
 De mikor másodszor vissza ment tetetlen
 El-feledte a' szép hangot a' kegyetlen.
 A' ki más hasznára pengetted húrodat,
 Próbáld most jó Doktor gyógyítsd-meg magadat.

Holt vagyok gyászta hagyok földi Kórusomra
 Orfeus Pindarus vágy társaságomra.
 Ohajtva nézik a' tsendes árnyékokon
 Míg Káron kék hajón vízf tüzes habokon.
 Hegedűt nyútanak távolyrúl kezembe,
 Mert Léthét nem ittam, 's minden jút eszembe.

Van elég víg vendég az *Eliziumon* 's a' ts
 (A' többi következik.)